

Nieuwsbrief Kerkuilen

Jaargang 34 - april 2024

**Flinke stap in
goede richting
na drie daljaren**

Kerkuilenwerkgroep Nederland

www.kerkuil.com

Voor iedereen die betrokken is bij de bescherming van uilen

Inhoud

- 3 Flinkte stap in goede richting na drie daljaren
- 5 Nieuws uit de regio
- 21 Van de bestuurstafel
- 22 Kerkuil onder de douche
- 24 20 jaar Kerkuilenwerkgroep Nederland en Vogelbescherming Nederland

Colofon

Deze Nieuwsbrief Kerkuilen is een jaarlijkse uitgave van de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland en verschijnt in een oplage van 15.000 exemplaren. De nieuwsbrief geeft actuele informatie over de kerkuil in Nederland.

Ze is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij de bescherming van kerkuilen zoals eigenaren en beheerders van gebouwen met nestgelegenheid, terreinbeheerders, leden van regionale kerkuilenwerkgroepen en andere belangstellenden.

Informatie over de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland is te vinden op: www.kerkuil.com

In 2023 werd ons werk ondersteund door Vogelbescherming Nederland, het Dinamo Fonds en door onze donateurs.

Bestuur en redactie*

Jasja Dekker (jasjad@gmail.com),
Reinder Dokter* (penningmeester@kerkuil.com),
Mark Hessels* (alam.naturephotography@gmail.com),
Nanning-Jan Honingh (njhoningh@zeelandnet.nl),
Ruud Leblanc* (voorzitter@kerkuil.com),
Mary Mombarg (info@kerkuil.com),
Geco Visscher (secretaris@kerkuil.com).

Eindredactie

Helga Aukes Communicatie & Office Management

Ontwerp, vormgeving en druk

RBF communicatie, Leeuwarden
RBF print, Leeuwarden
Peter van der Mast
www.rbf.frl

Redactieadres

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland
Ruud Leblanc, Noorderdreef 198, 2152 AC Nieuw Vennep
Tel. 06 - 532 564 78, Email: voorzitter@kerkuil.com

Coverfoto

Kerkuil gefotografeerd door André Eijkenaar

Overname van artikelen, tabellen en schema's is alleen toegestaan met de volgende bronvermelding: 'Bron: Nieuwsbrief Kerkuilen 2024, Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland'. Overname van foto's is zonder toestemming van de fotograaf niet toegestaan.

De redactie behoudt zich het recht voor aangeleverde artikelen in te korten, aan te passen, niet te plaatsen en aangeleverde afbeeldingen niet op te nemen.

Uw contactpersoon

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Voor de inventarisatie en bescherming van de kerkuil is Nederland verdeeld in 17 regio's. Deze vallen grotendeels samen met de provinciegrenzen. Uitzonderingen zijn Flevoland, Overijssel en Gelderland. Deze zijn opgesplitst in meerdere regio's. De Noordoostpolder maakt onderdeel uit van de regio West-Overijssel. In elke regio is een regionale coördinator actief. Deze is het aanspreekpunt voor het kerkuilenbeschermingswerk in die regio.

De Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland organiseert ieder jaar in de loop van januari een bijeenkomst voor alle regiocoördinatoren.

Regiocoördinatoren

2	Groningen	André Eijkenaar	0597 - 561 872 / 06 - 234 918 24 eijkenaar-a@planet.nl
3	Friesland	Pyt van de Polder	06 - 153 087 62 pytvdpolder@gmail.com
4	Drenthe	Gé Hoogerwerf	0599-212 913 gehoogerwerf@gmail.com
5	Overijssel	Florian Bijmold	06 - 290 735 81 fbijmold@gmail.com
6	Twente	Johan Drop	06 - 103 487 65 johandrop@outlook.com
7	Achterhoek Noord	Mary Mombarg	0575 - 521 662 / 06 - 513 367 65 info@kerkuil.com
8	Achterhoek Liemers	Eugène Piron	06 - 253 866 25 e47piron@hotmail.com
9	Veluwe	Bertus van den Burg	06 - 336 797 49 bertusvandenburgh@gmail.com
10	Betuwe Oost <i>We zoeken een opvolger</i>	Jan Jacobs	024 - 397 25 74 jacobs.j@live.nl
11a	Oostelijk Flevoland	Lykele Zwanenburg	0321 - 318 272 lykele@live.nl
11b	Zuidelijk Flevoland	Allan Liosi	06-532 484 51 uilen4all@kerkuilenwerkgroep-flevoland.nl
13	Utrecht & Betuwe West	Paul Hendrixx	030 - 637 20 54 p.hendrixx@wxs.nl
14	Noord-Holland	Reinder Dokter	06 - 429 168 34 penningmeester@kerkuil.com
15	Zuid-Holland	Michel Kuijpers	015 - 256 53 02 michel.kuijpers@caiway.nl
17	Zeeland <i>We zoeken een opvolger</i>	Tijdelijk: Nanning-Jan Honingh	06 - 128 838 34 njhoningh@zeelandnet.nl
18	Brabant	Fien Oost	06 - 570 340 53 uilenbescherming@brabantslandschap.nl
19	Limburg	Geco Visscher	06 - 215 454 62 gecovisscher@gmail.com

Contactadressen Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Voorzitter	Secretaris	Penningmeester
Ruud Leblanc	Geco Visscher	Reinder Dokter
Tel. 06 - 532 564 78	Tel. 06 - 215 454 62	Tel. 06 - 429 168 34
voorzitter@kerkuil.com	secretaris@kerkuil.com	penningmeester@kerkuil.com

Stand van zaken

Flinke stap in de goede richting na drie daljaren

In 2023 was er na drie hele magere jaren eindelijk weer reden voor optimisme. Er werd op veel meer plaatsen gebroed, de legsels waren wat groter en er waren zelfs weer een paar derde legsels. In totaal vlogen er in de door ons allemaal gecontroleerde nesten 10.903 jongen uit en dat is toch maar liefst 2,7 keer zoveel als het jaar ervoor. Bij de resultaten van het laatste piekjaar 2019 bleven we echter nog een flink eind vandaan.

Komend broedseizoen zal waarschijnlijk wel weer spannend worden. Afgelopen herfst hing er weer een stuk minder eten voor muizen aan de bomen dan het jaar ervoor. Maar vooral de hoge waterstand zal op veel plaatsen gevolgen hebben voor de grootte van de (veld) muizenpopulatie en de snelheid waarmee die weer een beetje herstelt. Wij zijn heel benieuwd wat onze uilen ervan vinden en hoeveel eieren ze dit jaar leggen.

Sinds 2017 niet meer op Rode Lijst

De kerkuil was nog niet zo lang geleden nagenoeg uit ons land verdwenen. In de jaren '60 van de vorige eeuw hoopte DDT, een moeilijk afbreekbaar insecticide, zich op in de voedselketen en werd het ook steeds moeilijker

een nestplek te vinden voor de kerkuil. DDT werd gelukkig verboden en dankzij de tomeloze inzet van vrijwilligers, die nestkasten ophingen en controleerden, kwam de soort er bovenop. Ook kwam er aandacht voor de kwaliteit van het landschap. Sinds 2017 staat de kerkuil daarom niet meer op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. Een mooi succes.

Toename van bedreigingen

Echter zien we het aantal bedreigingen helaas weer toenemen voor de kerkuil. Er is immers steeds minder ruimte, nestgelegenheid en jachtgebied voor de kerkuil en de verstedelijking rukt steeds verder op. En we willen met zijn allen ook wonen en leven in Nederland. Wij zijn als SKWN bezorgd welke effecten dit op de kerkuil zal hebben in de nabije toekomst.

Oproep

Via onze regiocoördinatoren hoorden we ook wat opvallende signalen. Bijvoorbeeld dat er in meerdere nesten alleen vrouwelijke pullen geringd werden. Een interessante waarneming! Wij roepen de ringers dan ook op om, indien mogelijk, de pullen niet te jong te ringen. Vanaf ongeveer dag 49 kunnen de pullen door het meten van het buitenste bandje van de handpennen 8, 9 en 10 gebruikt worden voor de geslachtbepaling. Hierdoor kunnen we misschien in de toekomst duiden wat hiervoor de verklaring zou kunnen zijn.

In 2023 werden de certificeringsbijeenkomsten hervat. De ringerskist van wijlen Johan de Jong was er als altijd gewoon bij. Een mooie blijvende herinnering.
Foto: Ruud Leblanc

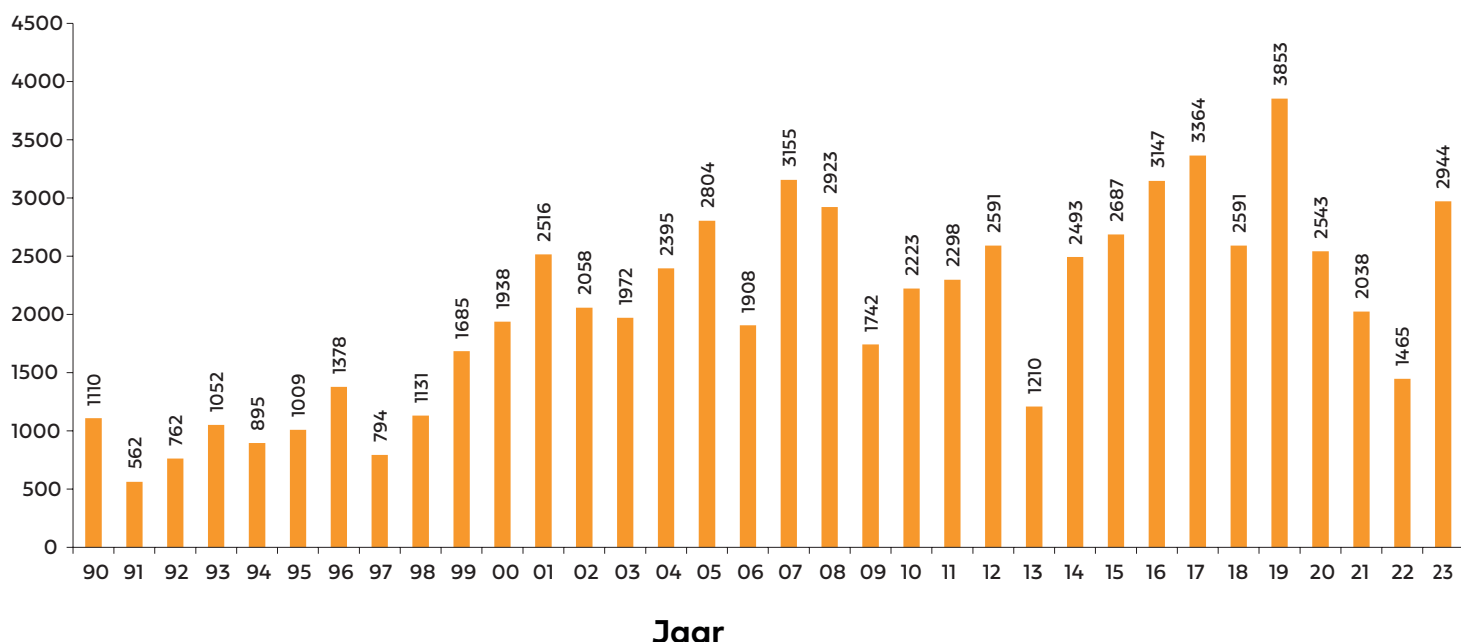
Tekst: Mark Hessels en Mary Mombarg

LANDELIJK OVERZICHT VAN DE BROEDGEVALLEN KERKUILEN IN NEDERLAND 2023 (SKWN).

2023	totaal 1e broed	waarvan mislukt te broed	aantal juv te uitgevlogen	niet gecontroleerd te br	gem. uitgevlogen	totaal 2e broedsels	waarvan mislukt te broed	aantal juv 2e uitgevlogen	gem. uitgevlogen	totaal 3e broed	aantal juv 3e uitgevlogen	gem. uitgevlogen	1e broed 2022	2023 t.o.v. 2022
Groningen	161	4	588	10	3,7	24		91	3,8	1	3	3,0	71	127%
Friesland	297	14	1017		3,4	48	3	188	3,9	2	13	6,5	148	101%
Drenthe	275	16	1146		4,2	30	4	72	2,4				162	70%
West-Overijssel NO Polder	235	12	927		3,9	15	3	31	2,1				130	81%
Twente	127	11	528	3	4,2	8	2	34	4,3				71	79%
Achterhoek-Noord	111	8	430		3,9	2		10	5,0				51	118%
Achterhoek-Liemers	113	9	489		4,3	2	1	4	2,0				60	88%
Veluwe	138	4	505		3,7	4		14	3,5				52	165%
Betuwe-Oost	47	5	162		3,4	2		9	4,5				25	88%
Flevoland Zuid	30	1	132		4,4	5		23	4,6				23	30%
Flevoland Oost	27	1	129		4,8	11	1	50	4,5				12	125%
Utrecht / Betuwe-West	121	9	376	9	3,1	5	1	11	2,2				69	75%
Noord-Holland	165	7	574		3,5	29	1	127	4,4				129	28%
Zuid-Holland	153	9	414		3,2	12		37	3,1				82	87%
Zeeland	304	37	571		1,9	43	4	81	1,9				115	164%
Noord-Brabant	485	25	1520	221	3,1	17	4	20	1,2				224	117%
Limburg	155	3	554	37	3,6	7	1	23	3,3				41	278%
TOTAAL	2944	175	10062	280	3,4	264	25	825	3,1	3	16	5,3	1465	101%

Eerste broedsels van de kerkuil in Nederland van 1990 tot en met 2023 (SKWN)

Vrijwilligers hebben de wind mee

De familie Van der Knoop met de vrijwilligers.

De heer en mevrouw Van der Knoop hadden al geruime tijd een uil in hun schuur, maar sinds kort een paartje. Ze genoten erg van het geschreeuw en ondanks de uitwerpselen wilden ze graag een nestkast. De lokale

vrijwilliger zat net middenin een verhuizing, dus bood ik aan om deze te plaatsen zodra ik weer hout had. Ik was net door mijn voorraad nestkasten heen. 'O, maar wij hebben hout genoeg in de schuur

hoor, dat mag je gebruiken.' Ter plekke maakte en plaatste ik de nestkast met behulp van de bewoners. Ze waren zo opgetogen dat ze aanboden om een dag met de werkgroep nestkasten met hun hout in hun schuur te maken en voor brood, soep en koffie te zorgen. Dit geweldige aanbod werd meteen door de werkgroep aangeprezen. Op deze bijzonder leuke en geslaagde dag werden uiteindelijk 24 nestkasten gemaakt en verdeeld over enkele regio's. Daarnaast zorgde een spontaan artikel van verslaggever Sebastiaan Scheffer in OOG TV voor een enorme reactie. Een oproep voor nieuwe vrijwilligers leverde al 23 aanmeldingen op!

Tekst en foto: André Eijkenaar

Belevenissen van een Groningse kerkuil

Wat had ik een mooi plekje bovenin de schuur van de boerderij. Ik kon van buiten zo de kast invliegen, schuilen voor wind en regen en met mijn man verschillende jongen grootbrengen. Dit voorjaar was alleen anders. Door aardbevingen door de gaswinning moest de schuur versterkt worden en ineens had de uilenbeschermer het gat naar mijn kast dicht gemaakt. Werd ik zomaar uit mijn huis gezet.

Na wat rondvliegen en rondkijken zag ik ineens dat hij een nieuw huis geplaatst had in de kapschuur. Daar heb ik dankbaar gebruik van gemaakt en samen met manlief vijf kinderen grootgebracht. Toch beviel het plekje een stuk minder dan ons vorige huis. Toen onze kinderen waren uitgevlogen, ging ik toch maar weer eens naar ons oude huis kijken. Wat bleek, er was een kleine opening waar al een andere vogel door was gevlogen om een nestje te bouwen op onze kast. Gelukkig was niet ons hele huis gekraakt, bleek toen ik het gat groter had gemaakt. Die uilenbeschermer dacht dat hij ons te slim af was,

nou mooi niet. Hahaha, ik had mijn huis terug. Manlief en ik maakten elkaar nogmaals het hof en er werden deze keer vier kinderen geboren. Op een dag werden we opgeschrikt. De uilenman was erachter gekomen dat de kast bewoond was en wilde kijken hoe dat toch kon. Hij moest wel lachen om onze creativiteit om het gat groter te maken en ons huis terug te kapen. Onze kinderen werden gecontroleerd en goed bekeken. Ook vertelde hij over ons aan diverse belangstellende mensen. Toch fijn dat aan ons gedacht wordt en we beschermd worden. Onze vier kinderen werden weer keurig in ons huis teruggeplaatst en vlogen na verloop van tijd de wijde wereld in. Nu hopen we dat we volgend jaar weer in ons huis terecht kunnen.

Naschrift: De versterking van de schuur heeft geen vertraging opgelopen door de kerkuil, maar wel door de politiek. Komend voorjaar zal de kast waarschijnlijk toch weer dicht zijn en we hopen dat de kerkuil dan weer in de kapschuur gaat broeden.

Tekst en foto: Menno Zuurman

Friesland

En door

Door het overlijden van Johan de Jong kwamen wij het afgelopen jaar voor een nieuwe situatie te staan. Een deel van de organisatie

blijft hetzelfde, zoals de administratie en de nestplaatsregistratie. De bestaande ringgebieden blijven in eerste instantie gelijk en de jaarlijkse bijeenkomst voor alle betrokkenen gelukkig ook. Wat wel nieuw is dat wij Friesland nu hebben verdeeld in vijf regio's met ieder een coördinator, die wordt aangestuurd door de provinciaal coördinator.

Onze werkgroep werkt net als een vereniging met gebruik van dezelfde functienamen maar dan zonder statuten. Dat dit alles zou samenvallen met een druk jaar wat de controle en ringactiviteiten betreft was niet te voorspellen. Ondanks dat hebben wij ons er goed doorheen geworsteld.

Opleiding tot ringer

In mijn eigen ringgebied konden wij met een aantal vaste vrijwilligers de nodige activiteiten prima verwerken en de nestkastresultaten waren bijzonder goed. Een ringer in opleiding kon de controles zelfstandig uitvoeren. Daardoor kon ik weer tijd vrij maken om elders een andere ringer in opleiding te begeleiden met het halen van zijn examen. Gelukkig heb ik vorig jaar mijn mentorstatus mogen ontvangen om dit mogelijk te maken.

Het stokje doorgeven

Jeroen is ook bezig met een opleiding tot ringer en het zou mooi zijn als hij dit jaar kan slagen. Jeroen meldde zich bij mij aan na het lezen van een artikel over kerkuilen in het plaatselijk vogelwachtkrantje. Het is de bedoeling dat hij in de toekomst onze regio helemaal over kan nemen.

Veel witte vlekken

Vorig jaar kwamen wij er achter dat er nog veel witte vlekken op de kaart staan. Gebieden die niet worden gecontroleerd en veel vragen oproepen van mensen die bijvoorbeeld uilen in en om een boerderij hebben. Soms zijn er nestkasten door de bewoners zelf geplaatst en nu - voor het eerst door het grotere aantal broedgevallen - zijn die bezet.

Er zullen op plekken nieuwe teams vrijwilligers moeten worden opgeleid om deze gebieden in kaart te brengen. Deze, bij voorkeur jongere vrijwilligers, zijn echter moeilijk te vinden.

Kortom, er is werk genoeg en deze uitdaging zullen wij toch met z'n allen moeten aangaan.

Kerkuilenkasten

Sinds jaar en dag werkt Landschapsbeheer Drenthe samen met de kerkuilenvereniging Drenthe. Dit gaat om het delen van kennis, het helpen werven van vrijwilligers en natuurlijk de kerkuilenkasten. Nu het februari is, begint het te kriebelen. Het voorjaar begint immers weer. Dit betekent voor de vrijwilligers de kans om nog een aantal nieuwe kasten op te hangen. In het voorjaar moet alles voor elkaar zijn, omdat rond april/mei de meeste eieren worden gelegd.

Voor Landschapsbeheer betekent het dat we moeten kijken of we weer voldoende kerkuilenkasten op voorraad kunnen krijgen. De kasten worden gemaakt in Hoogeveen door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Wij refereren voor de kasten altijd naar twee types,

type A en type B. Dit heeft te maken met de toegangsklep tot de kast (dus niet de vliegopening voor de kerkuil). Model A heeft de klep voor toegang tot de kast aan de voorzijde en model B heeft de opening aan de achterzijde. Afhankelijk van de situatie kan er dan een model worden gekozen.

Soms is de vraag groter dan het aanbod, de handige klusser kan ook zelf aan de slag met het bouwen van een kast. Er zijn via Landschapsbeheer Drenthe of op internet verschillende modellen en bouwtekeningen te vinden.

Naast nestgelegenheid is de predatie een onderwerp van gesprek. Hoe kunnen we bijvoorbeeld een kerkuilenkast ontwikkelen waar predatie niet of nauwelijks plaats-

vindt, maar de kerkuil toch goed naar binnen kan? Helaas is de gouden sleutel hiertoe nog niet gevonden maar zodra de vrijwilligers bij ons in de werkschuur komen, horen wij wel de meest interessante verhalen. De een snijdt de onderkant van een plastic emmer eruit en monteert deze voor het vlieggat zodat de marter er niet in kan. Een ander experimenteert met stroomdraad of prikkeldraad. Het ei van Columbus is nog niet gevonden, maar het houdt ons voorlopig lekker bezig.

Wij hopen dat dit jaar een succesvol (kerk)uilen jaar mag worden en dat wij veel enthousiaste vrijwilligers kunnen ontvangen in de werkschuur van Landschapsbeheer Drenthe.

Tekst: Dirk Matthijs Meijberg

Word jij onze nieuwe kerkuilencoördinator?

In elke Drentse regio is een kerkuilencoördinator aanwezig, vaak met ondersteuning van vrijwilligers. Zijn/haar werkzaamheden bestaan uit: twee keer per jaar de kerkuilenkasten bij de gastgevers controleren, registreren van jongen en/of eieren, contact met de gastgevers onderhouden, eventueel helpen ophangen nestkasten bij gastgevers (m.b.v. een ladder), zo nodig schoonmaken van de kasten, op aanvraag advies geven aan mensen die een kast willen en twee keer per jaar onze bijeenkomsten te bezoeken.

Voor de regio's Hoogeveen en Ruinerwold zijn wij op zoek naar een nieuwe kerkuilencoördinator. Deze vacatures worden ook in de regionale bladen gepubliceerd. Maar mocht u als lezer van deze nieuwsbrief interesse hebben voor deze functie of iemand weten die hiervoor geschikt is, dan kunt u contact opnemen met de regiocoördinator van Drenthe Gé Hoogerwerf (Tel: 0599 – 212 913, Email: gehoogerwerf@gmail.com).

1. Jeroen en Pyt, bezig met een ringsessie van een laat tweede nest waarvan er twee pullen van de vier goed zijn uitgevlogen. Foto: Hans Dijkstra
2. Foto: Andre Eijkenaar
3. Foto: Andre Eijkenaar

Tekst: Gé Hoogerwerf

Overijssel

Nieuwe vrijwilligers van harte welkom

In 2021 en 2022 werden er weinig kerkuilenbroedsels geteld door onze werkgroepleden. Het waren magere veldmuizenjaren. Maar de veldmuizen krabbelden weer op en zo ook muizeneters als kerkuilen. In 2023 konden we eindelijk weer spreken van een redelijk jaar. In goede jaren hebben we niet alleen meer broedsels, maar bestaan ze vaak ook uit meer jongen. Moeder Natuur bedenkt allerlei trucjes om de soort in de benen te houden en dat is maar goed ook.

Veldmuizen zijn hoofdprooidieren van kerkuilen en bepalen de groei van een kerkuilenpopulatie. Droogte of langdurige nattigheid is voor de overleving van een veldmuis bepalend, maar ook ziekten, predatiedruk, stress door een te snelle groei van de veldmuizenpopulatie of een beperking aan huisvesting en voedsel.

Regionaal verschil in gronden

Gelukkig zijn er in N/W Overijssel en NOP vrij grote verschillen in landschap en grondsoorten. Hierdoor kunnen de prooien het op sommige plekken wel goed doen, terwijl het elders even wat minder is. Zo blijft de kerkuilenpopulatie ook weer een stukje robuuster tegen veranderingen.

Oproep aan nieuwe vrijwilligers

Onze werkgroep vergrijst. Een ladder beklimmen om een kast te controleren is voor sommigen een hele opgave geworden. Een opvolger vinden is lastig, maar gelukkig lukt dat soms. Toch zouden we graag zien dat de jeugd wat meer betrokken raakt bij het vrijwilligerswerk met kerkuilen.

Ik hoop dat u als lezer van de Nieuwsbrief misschien denkt, dat klimmen op een ladder en het controleren van een broedkast met daarin van die pluizige uilskuikens is toch eigenlijk best wel leuk en interessant. Spreek dan de regionale leden van de werkgroep aan. Zij kunnen u wellicht wegwijs maken in de wereld van de kerkuilenbescherming.

Tekst: Florian Bijmold

1. Foto: André Eijkenaar
2. De kerkuilenkast met uitgevallen plank
3. Grondige inspectie door de kerkuil.

Op inspectie na reparatie kerkuilenkast

Onlangs viel er een plank uit de bodem van onze kerkuilenkast waardoor het nest verloren ging. Op filmpjes na de reparatie van de kast zien we opvallend gedrag van de kerkuilen.

Bij de laatste jaarlijkse schoonmaak van de kerkuilenkasten vorig jaar zagen we niets bijzonders. Maar blijkbaar was de constructie niet zo heel goed meer, want tot onze grote schrik zagen we op 3 mei dat er een plank uit de kast gevallen was. Dat moest pas gebeurd zijn, want we komen regelmatig in de schuur en kijken altijd wel omhoog of er een uil te zien is. We hoopten dat ze dit jaar in de andere kast aan het broeden waren, maar helaas, op de vloer van de zolder lagen zes eieren. Sommige helemaal kapot en de embryo's zichtbaar. Een drama! We hebben alle eieren weggegooid, want ook al zie je geen schade, met kleine, niet zichtbare barstjes in de schil komt het ook niet goed met het kuiken.

Reparatie met spanbanden

Nadat we de kast met spanbanden gerepareerd hadden, zetten we de wildcamera in de schuur om te zien of er nog twee uilen waren en wat ze zouden doen. Dat leverde bijzondere beelden op. Op beelden bij de ingang voor de uilen is te zien dat de beide uilen elkaar begroeten (schreeuwen) en ook met elkaar 'snavelen'. Ook was te zien dat een

uil lang naar de kast zat te staren. Opvallend was dat een kerkuil de camera onderzocht. Dergelijke beelden hebben we wel eens gehad bij jonge uilen die op de zolder rondhangen, maar bij een volwassen uil niet.

Op inspectie

Op de camerabeelden zagen we ook een kerkuil meerdere keren de kast aan de buitenkant 'inspecteren'. In twee opeenvolgende nachten hing de uil aan de onderzijde aan

2

de spanbanden en ook aan de zijkant, aan het knopje van het luik. Het leek haast of hij eerst echt zeker wilde weten dat de kast fatsoenlijk gerepareerd was... Tot slot zagen we dat een uil de kast inging en daarbij begroet werd. Grote vraag was: komt er alsnog een nieuw broedsel?

Spannend

Op 1 augustus troffen we na een voorzichtige klim naar de kerkuilenkast in de schuur tot onze grote opluchting twee jonge en gezonde pullen aan.

Tekst en foto's: Menno Hugel

3

Achterhoek Noord

Woningnood

In het najaar van 2022 werd er in twee gevallen een beroep gedaan op de uilenwerkgroep Noord West Achterhoek om te helpen de woningnood op te lossen.

Woningnood vanwege restauratie

Van een vervallen boerderij in Joppe werd een quickscan gemaakt, waarbij twee kerkuilen en een bosuilenpaar werden aangetroffen. De reden van de quickscan was het restaureren van de oude boerderij en deze in de oorspronkelijke staat te herstellen. Er moesten hier twee voorzieningen gemaakt worden voor de kerkuil. De eigenaar had inmiddels een mooie kapschuur geplaatst waarin de uilenwerkgroep twee kerkuilenkasten plaatste; één met de invliegopening in de kapschuur en één met de opening naar buiten. In de kerkuilenkast met de opening naar buiten werden in 2023 vijf jongen groot, de andere kast wordt gebruikt als slaapplek/roestplek. Ook voor de bosuil is een kast opgehangen, waarin één jong groot werd gebracht.

Woningnood wegens sloop

Het tweede geval betrof een schuur bij een boerderij die gesloopt zou worden. Hier werd tijdens de quickscan een solitaire kerkuil aangetroffen. Ook hier werd de eigenaar verplicht om twee voorzieningen voor de kerkuil te maken. De eerste voorziening kon in het schild van het dak worden gemaakt door middel van een loden dakpan met daarachter op de zolder de kerkuilenkast. Voor de andere plaatsten we een buitenkast. Deze werd in 2023 door de kerkuilen gebruikt. Helaas mislukte dit broedsel door de vele werkzaamheden, waaronder de sloop van de schuur.

Tekst en foto: Gerrie Nijenhuis

In de regio Achterhoek Noord broeden op deze plek kerkuilen al twee jaar in een bosuilenkast die is vervangen door deze prachtige buitenkast. De bosuilenkast kreeg een andere plek op het erf, maar daar zijn de kerkuilen ook alweer bij gezien. De eigenaar is benieuwd voor welke kast ze gaan kiezen.

Fotograaf bij de redactie bekend.

'Kastennood'

Een steenuilenpaar op nummer 8 eigende zich elk jaar als eerste de kerkuilenkast toe en legde in 2023 eieren, die helaas niet uitkwamen. Daarop liet een kerkuilenpaar zich zien. Er werd gebalst en gepaard van jewelste met als resultaat vijf jongen. Helaas liet één jong het leven.

Toen de resterende vier jongen zo'n vier weken oud waren, kwam er regelmatig een bosuil op de luifel van de kast zitten. De kerkuilen gingen gewoon verder met voeren en de jongen verlieten één voor één het nest.

Eén kerkuil bleef lang in de kast achter - het was ondertussen december - en kreeg op een gegeven moment gezelschap van een bosuil. Er ontstond een gevecht dat door de jonge kerkuil werd gewonnen. De bosuil verliet de kast. De kerkuil bleef nog even zitten en verliet de kast ook. Nog geen 10 minuten later kwam de bosuil de kast weer in en nestelde zich in de broedruimte. De bosuil dacht dat het nu zijn domein was, maar schijn bedriegt. Er kwam een koppel holenduiven de kast binnen gevlogen die links van de bosuil gingen zitten. De bosuil bleef gewoon zitten en maakte geen aanstalten om de duiven weg te jagen of aan te vallen. Enige tijd later verlieten de holenduiven de kast weer en de bosuil ging zitten broeden.

Uiteindelijk lagen er op 4 januari twee eieren en toen ik deze tekst schreef, zat de bosuil nog te broeden. We horen binnenkort of zij jongen heeft.

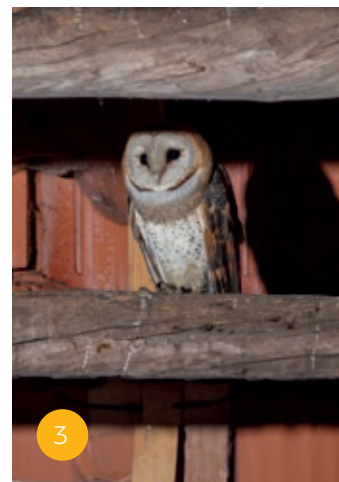
Een druk bezochte kast dus met diverse activiteiten die allemaal zijn vastgelegd op camera.

Om de kerkuilen en de bosuilen ter wille te zijn is er aan de andere kant van een andere schuur een tweede kerkuilenkast opgehangen - met camera - die ook al door de kerkuil is bezocht. We hopen dat hiermee de 'kastennood' is opgelost.

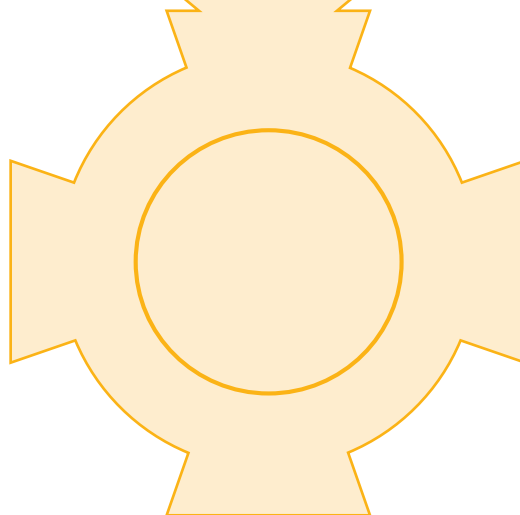
Binnenkort is er een compilatie van deze activiteiten te zien onze website:
www.kerkuilen.nl

Tekst: Eugène Piron

1. De loden invliegopening in het dak met daar achter de kerkuilenkast.
2. De grote neef, de bosuil.
Foto: Reinder Dokter
3. De kerkuil is duidelijk kleiner dan de bosuil. Foto: André Eijkenaar

Koninklijke Onderscheiding voor Dick Langwerden wegens 40 jaar kerkuilenbescherming op 7 februari 2024 met vlnr burgemeester Stapelkamp van Aalten en Dick en Marry Langwerden.
Foto: Jan Oberink

Veluwe

Aluminium manchet op kast in Wageningen

Wat een teleurstelling. Waar in 2019 nog vier grote kerkuilenjongen in de kast zaten, troffen we in 2020 een lege kast aan op een erf in Wageningen. Op de vloer voor de kast vonden we marterpoep en een leeg gegeten ei. Onze vermoedens gingen uiteraard meteen uit naar de steenmarter als mogelijke dader.

Met de steenuilen waren we inmiddels goed bekend met de antimartersluis, maar wat betreft kerkuilenkasten wisten we nog niet goed wat te doen. In de online versie van het boek 'De Kerkuil – Een Handleiding voor Beschermers' spotten we de antimarterkast. De kast was voorzien van een manchet van aluminium plaatwerk welke ze in Tsjechië al op duizenden kasten hadden gemonteerd en waarmee de predatie door steenmarter succesvol voorkomen

kon worden.

Eerst onze eigen kast maar eens opmeten en dan een modelletje van papier knutselen voor zo'n manchet. Zonder werkplaats voor metaalbewerking kostte het wel wat moeite om die dikke aluminium platen te buigen, maar uiteindelijk is het toch gelukt (zie foto 1).

In februari 2021 eiste een (te) lange sneeuwperiode zijn tol bij veel kerkuilen in Nederland en zo werd er ook een dode kerkuil aangetroffen op het betreffende erf in Wageningen. Dat jaar werd er niet gebroed in de kast en helaas ook nog niet in 2022.

Maar tot onze vreugde troffen we het afgelopen jaar vijf kerkuilenjongen aan! Als de steenmarter langs is geweest heeft de manchet blijkbaar gewerkt en heeft die kunnen voorkomen dat de eieren zijn geroofd. Dat was goed nieuws waar we heel blij mee zijn!

Tekst: Wladimir Tameling

Voorlichting op de Veluwe

Op de Veluwe hadden we een goed jaar. Er vlogen in 2023 ongeveer drie keer zoveel jongen uit als het jaar ervoor. We gaven voorlichting op een school, toonden kerkuilenkasten en opgezette uilen en een torenvalk zodat de kinderen konden zien wat voor vogels het zijn en in welke kasten ze broeden en gingen met ze braakballen pluizen. Verder stonden we met een stand op een open dag op een zorgboerderij en gingen we braakballen pluizen met 250 kinderen in een dierentuin.

Tot slot gaven we voorlichting aan kinderen bij Natuurmonumenten, waren we op een open dag in Elspeet en bij de Dag van Monumentenzorg in de Gemeente Voorst. Voor 2024 staan er alweer vier evenementen in de agenda waar we allemaal naar uitkijken.

Alle vrijwilligers uit de regio die hebben geholpen en de organisaties die ons hebben uitgenodigd: hartelijk bedankt!

Tekst: Bertus van den Berg

Oostelijk Flevoland

Zwaargewichten in Dronten

Bij onze eerste controle op 26 mei bij de familie Bosch troffen we in de kerkuilenkast een bijna volwas- sen kerkuil met nog dons op z'n kop aan. Waarschijnlijk waren de andere pullen al uitgevlogen. Het vrouwtje zat inmiddels alweer op een tweede broedsel te broeden. Dit was wel een zeer vroeg tweede broedsel. Hieruit ringden we later zes uilskuikens. Bij de familie De Wilde probeerde eerst een torenvalk in de kast te broeden, hetgeen mislukte. Nadat de kerkuil de torenvalk had verjaagd begon zij te broeden met als resultaat vijf gezonde uilskuikens.

In Dronten waren er twee geslaagde broedsels van respectievelijk drie en vier pullen. De kerkuilenjongen van het laatste legsel

11-V-2023: + 10.00 uur (2^e br.)
Kerkuil: 4 pull

Ringnr.	Ul.	Taanms	ben.	Sexe	Pf	Dan.
5.600.627	193	63.5	44g	♀	10.0	42
= 620	183	61.9	42g	♂	6.5	40
= 629	229	60.2	46g	♀	12.1	51
= 630	211	61.0	452	♀	7.7	46

werden op 11 november geringd en wogen alle maar liefst meer dan 400 gram (zie foto 3).

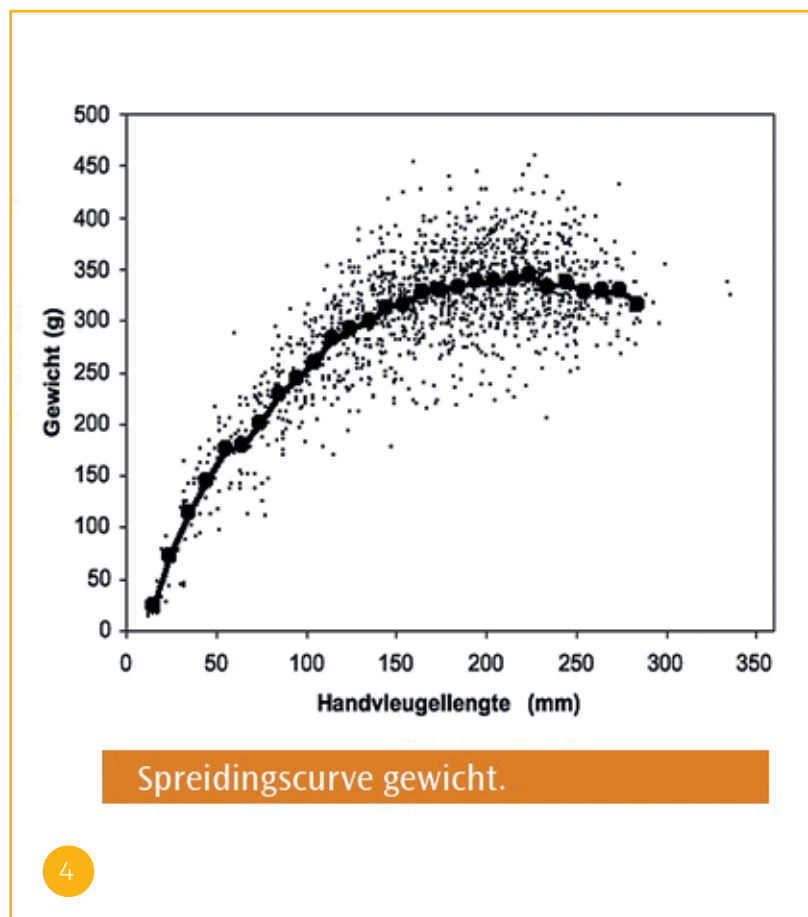
Hoe bijzonder dit zware stelletje is, wordt snel duidelijk als je kijkt naar wat een kerkuilenjong zo gemiddeld weegt op die leeftijd. Met 400 gram ben je dan al een flinke zwaargewicht, dus met 452 en 462 gram zit je wel echt in de super-

zwaargewicht categorie en pas je nog maar net in de grafiek.

Iedereen die betrokken was bij het ringen willen wij bedanken voor de gastvrijheid en de behulpzaamheid. Hopelijk kunnen wij volgend seizoen weer op jullie hulp rekenen.

Tekst: Lykele Zwanenburg

1. De kerkuilenkast met aluminium manchet. Foto: Wladimir Tameling
2. Steenmarter. Foto: André Eijkenaar
3. Aantekeningen uit het werkboekje van Hans Docter.
4. Overgenomen uit: 'De Kerkuil – Een handleiding voor beschermers'
5. Foto: André Eijkenaar

Zuidelijk Flevoland

Adoptie-uil

Alle drie jongen tegen elkaar aan zittend met rechts het 'adoptiejong'.

Op een warme dag in juni vonden we in een kerkuilenkasten in een gebied van het Flevolandschap een levend kerkuilenjong met naast hem een vers dood jong dat aan zijn kop was aangevreten. Waarschijnlijk door het andere

jong, want die was er niet best aan toe, hij woog maar 230 gram. Even later vonden we in de buurt van de kast, verspreid op de grond, nog vier, bijna volgroeide verse dode kerkuilenjongen. Wat een drama!

We weten niet wat er is gebeurd maar kennelijk werden de jongen niet meer gevoerd en zijn ze uit de kast gesprongen. In overleg met het Flevolandschap besloten we het overgebleven, verzwakte jong in een andere

kerkuilenkast te plaatsen. Eerder die dag hadden we op een locatie in de buurt een broedsel met twee jongen van ongeveer dezelfde leeftijd geringd. Dus brachten we het verzwakte jong daar naartoe en zetten hem in deze kast. Nu had hij een kans op overleven. Als we hem in zijn oude kast hadden gelaten was hij zeker gestorven.

Zes dagen later zagen we tot onze opluchting alle drie kerkuilenjongen levend en wel lekker tegen elkaar aan zitten. Het 'adoptiejong' was blijkbaar geaccepteerd en gevoerd en had nu een goed gewicht van 315 gram. Zes weken later waren alle drie jongen uitgevlogen. Een mooi resultaat en een kerkuilenjong gered.

Kast delen

Op een zomerse dag met af en toe een flinke plensbui controleerden we de kerkuilenkasten in Zuid-Flevoland. In één van de kasten vonden we een kerkuil met naast hem een broedende holenduif. Best bijzonder, dat komen we niet vaak tegen.

Tekst en foto's: Allan M. Liosi

Kerktorens weer toegankelijk voor kerkuil

Na de strenge winter van 1978-1979 werden er in Nederland nog maar 104 broedgevallen geteld. Wat herstel verder in de weg stond, waren grootschalige veranderingen in de landbouw naast de groei van het aantal inwoners en verstedelijking. Daarnaast groeide het verkeer waardoor het aantal verkeersslachtoffers onder kerkuilen toenam. Ook de gevolgen van kerkrenovaties veroorzaakten verlies van (bestaande of potentiële) broedlocaties door ingazing of vergiftiging door houtconservering.

Samen met kerkuilennestor Sjoerd Braaksma werd begin jaren tachtig van de vorige eeuw een inventarisatie gemaakt van van oudsher bekende kerkuilenlocaties in de provincie Utrecht, waaronder kerktorens en kerkzolders. Binnen onze regio probeerden we zoveel mogelijk kerkgebouwen met enige kerkuilenhistorie weer toegankelijk te krijgen voor de kerkuil door onze kasten te voorzien van een inlooppijp en een schotje in de kast waardoor de uilen goed donker konden zitten en het voor kauwen minder aantrekkelijk zou zijn.

Inlooppijp niet afdoende

Na 1983 plaatsten Wim Schuurman en ondergetekende enkele kerkuilenkasten op geschikte locaties in Houten en omgeving. Wat betreft beide kerktorens in Schalkwijk bleek een inlooppijp niet afdoende om kauwtjes te weren de kasten te kraken. Vanuit de nestkast konden ze nog steeds daglicht zien en de inlooppijp belette hen ook niet om alsnog karrevrachten takken naar binnen in de kast te slepen. Ook een inlooppijp met een haakse bocht erin mocht niet baten. Het aanslepen van alsmaar weer nieuwe takken gaf problemen met de

inlooppijp niet afdoende om kauwtjes te weren de kasten te kraken. Vanuit de nestkast konden ze nog steeds daglicht zien en de inlooppijp belette hen ook niet om alsnog karrevrachten takken naar binnen in de kast te slepen. Ook een inlooppijp met een haakse bocht erin mocht niet baten. Het aanslepen van alsmaar weer nieuwe takken gaf problemen met de

beheerders van de gebouwen. Nog even los van het feit dat uit de nestkasten regelmatig vuilniszakken vol door wanhopige kosters en vrijwilligers de torens uitgesleept moesten te worden. Ook holenduif, wilde eend en steenmarter waren er geregeld te gast.

Constructie aangepast

In 2023 werd besloten de constructie van de inlooppijp anders te maken, waardoor het voor kauwen onaantrekkelijk dan wel onmogelijk zou worden om nog in de kast te komen. Op basis van ervaringen van collega uilenbeschermers werd ervoor gekozen de pijp zeker 15 cm uit te laten steken. Er werd watervast verlijmd multiplex gebruikt waarvan alle kopse kanten met een dikke laag ijzermene werden dichtgesmeerd om voorlopig van onderhoud af te zijn. De buitenzijde van de pijp die moest uitsteken werd met zink bekleed die keurig afgewerkt werd met een kraalrand voor een betere afwatering. Tot slot werden de inlooppijpen voorzien van een zigzagsluiting waardoor lichtinval in de kast niet meer mogelijk was.

Geen kauwen meer gespot

Tot op heden zijn er geen kauwen meer in de kast en rondom de kerktorens geweest. Het wachten is nu op bezoek van twee kerkuilen uit al die ruim 10.000 jongen die in 2023 uit het ei kwamen.

Tekst en foto's: Paul Hendriks (met dank aan Co Baas en Bertus van den Burg voor alle hulp bij de totstandkoming van deze bijdrage en de realisatie van de nieuwe pijpen)

1. Nieuwe inlooppijp geplaatst (net te zien bovenin de toren rechts).
2. De aangepaste constructie in de kerk.

Noord-Holland

Uilen op een (schier)eiland

Eind juli 2023 berichtte de eigenaar dat er kerkuilen gespot waren in zijn hooischoor op Marken. Dit (schier) eiland is door middel van een lange dijk verbonden met het vasteland. Dat er beren woonden, wisten we (de inwoners worden in Waterland namelijk ook wel Marker Beren genoemd), maar kerkuilen waren er nooit eerder gemeld. Diezelfde avond reden we naar de locatie, een authentieke hooischoor op Marken, met de hoop een paar

jonge kerkuilen te kunnen ringen. De eigenaar had enkele jaren geleden zelf een kast gemaakt en opgehangen en nu melding gemaakt van rondvliegende uilen. In de schuur bleek de kast inmiddels leeg te zijn en zaten de ouders en jongen hoog in de schuur op de balken en op een daar aanwezige oude hooigrijper.

Er kwam dus niets meer van het ringen maar wel van een mooi

schouwspel van jonge kerkuilen die (zoals ringer Luc Smit dat altijd mooi zegt) oefenvluchten in de schuur maakten. Van links naar rechts scheerden ze door de schuur waar via natuurlijke openingen behoorlijk wat licht naar binnen viel. Al met al een mooie belevenis en voortaan nemen we Marken mee op onze controleroute zodat we mogelijk ook de eerste kerkuilen op Marken daadwerkelijk kunnen ringen.

Belgische zwaluwring bij braakbalonderzoek

Met enige regelmaat verzamelen we bij onze bezoeken de braakballen op de kerkuilenlocaties. Edo Govers laat ze uitpluizen namens de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV). Doelsoorten van onderzoek zijn o.a. de noordse woelmuis en de waterspitsmuis.

Bij Overleek, een weggetje tussen IJpendam en Monnickendam, komt met name de beschermde Noordse woelmuis voor en die wordt dan ook regelmatig teruggevonden in de braakballen van de daar

nestelende kerkuilen. Voor het eerst tijdens het KNNV-pluizen werd deze keer ook een vogelringetje gevonden in de braakballen, die afkomstig was van de poot van een Belgische boerenzwaluw. De kerkuil had twee boerenzwaluwen verorberd zo bleek. De kerkuil is een slechte vogelvan-ger, dus des te opmerkelijker dat hij maar liefst twee zwaluwen wist te verrassen. Spannend is nog waar de vogel precies gerind is, gezien de ring met het kenmerk Musée Bruxelles. Maar dit is opgevraagd, dus wie weet.

1. Eén van de kerkuilen die door de schuur scheerde.
2. Een buitenkastmodel van de Barn Owl Trust.
3. Kerkuil biedt muis aan.
4. Samen in de kast.

Tekst en foto: André Klaver

Kerkuilen verjaagd

Eind 2022 maakte ik een kerkuilennestkast naar een ontwerp van de Engelse Barn Owl Trust. Een buitenkastmodel, zonder horizontale vlakken zodat er nergens water op blijft liggen. Om te kunnen bekijken wat er binnenin gebeurt, bevestigde ik er ook een webcam in. Op 9 januari 2023 bleek tijdens het eerste bezoek dat er geen kerkuil maar een bosuil in zat... Die wonen hier vlakbij in de eendenkooi. Toch stiekem wel erg leuk.

Maar na een kleine pauze was het op 12 februari raak! Een kerkuil in de kast. Nog een beetje onwennig maar toch, de uil bleef slechts een kleine twee minuten in de kast om daarna pas een maand later weer terug te keren. Daarna kwam de kerkuil steeds vaker en bleef dan ook steeds langer in de kast. Opvallend was in deze periode dat de uil steeds aan het 'schoffelen' was: de losse bodembedekking met de poten naar achteren werpend.

Een goed teken

Op 10 maart was de kerkuil er weer, maakte veel herrie en nu met een prooi in de snavel, schitterend om te zien. De volgende dag gebeurde dit weer en waarachtig daar kwam ook nummer twee. Prachtig in beeld is te zien hoe manlief de prooi neerlegt, vervolgens wat afstand neemt en zo als het ware de prooi aanbiedt. Twee dagen later verbleef er één kerkuil gedurende de hele dag in de nestkast.

Voor ons een teken dat het wel goed zat. We verheugden ons al op de mooie beelden die ongetwijfeld zouden komen, want natuurlijk ging familie kerkuil hier wonen. Maar toen werd het stil. De beelden gemaakt met een wildcamera buiten de kast lieten zien waarom.

Verjaagd door de bosuil

Een dag later kwam er luid krijsend een kerkuil aanvliegen. Door dit alarm stak uil nummer twee de kop naar buiten. De eerste uil wilde duidelijk in paniek naar binnen maar dit ging niet omdat nu het vlieggat versperd was. Toen flitste er een bosuil door het beeld. Het lukte de kerkuil naar binnen te glijpen, net voordat de bosuil vlak voor de kast op de tak landde. Deze keek nieuwsgierig rond, maar bleef op de tak zitten en riep een aantal keer.

Na dit voorval was er helaas geen kerkuil meer in beeld. Hoogstwaarschijnlijk zijn de kerkuilen door dit voorval vertrokken naar elders. Gelukkig waren er het afgelopen broedseizoen in de buurt wel een aantal succesvolle broedgevallen, dus wie weet waren daar ook 'onze' kerkuilen bij.

* Noot: Kerkuilen laten zich overigens lang niet altijd verjagen door een bosuil.

Wel en wee op Walcheren

Kannibalisme

In mei kwam een bericht binnen dat in een nest met vijf pullen met veel bravoure een vreemd mannetje de kast binnenkwam, het vrouwtje overviel en een gevangen muis meenam. Later kwam de indringer terug om alle gevangen buit in te pikken en de jongen te kannibaliseren. Blijkbaar was dit een uit de hand gelopen conflict in de relationele sfeer. Later in het seizoen werd er gelukkig weer in de kerkuilenkast gebroed.

Meer belevenissen

Op een ander adres vertelde een ouder echtpaar met een kerkuilenkast in de schuur over hun belevenissen gedurende 35 jaar met de kerkuilen op hun erf. Een mooi gesprek. En elders werd door de controleur op twee opeenvolgende dagen een uit het nest gevallen/gegoot jong van zo'n vijf weken oud naar vogelopvang 'De Mikke' gebracht. Beide jongen zijn later weer los-

gelaten in de schuur om te wennen aan de vrijheid. Helaas weten we niet hoe het ze vergaan.

Herrie in de kast

Dat onrust in meerdere kasten voorkomt blijkt uit het volgende relaas. 'Na nog een avond geen ouders en eindeloos geschreeuw, plotseling een enorme uitbarsting van geluid van het jong. Vervolgens doodse stilte. De volgende morgen kijken we in de kast en alles is leeg. In de middag besloot ik de kast schoon te maken en zag een pootje bewegen in de hoek van de kast. Zat er toch nog één jong in. Het jong naar de vogelopvang gebracht. Het herstelt goed na 3-4 nachten niet gevoerd te zijn en is lekker fel. We hebben van de gelegenheid gebruik gemaakt om de kast schoon te maken. 30 kilo aan ontlasting en braakballen kwam er uit, ongelogen. Was sinds 2013 niet gebeurd. *Dank je wel voor je hulp en advies!*

Uiteindelijk is dit de reden waarom wij dit werk als vrijwilliger doen. Door in 2024 educatie aan jongeren te geven, in de vorm van braakballen uitpluizen en het determineren van botjes, hopen we ook hen te interesseren voor het wel en wee van de kerkuil.

Samenwerking met Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat brengt het aangereden wild en gevogelte langs de weg in kaart en wil door het nemen van natuurlijke maatregelen het aantal verkeersslachtoffers op de Zeeuwse wegen terugbrengen. De werkgroep Kerkuilen Walcheren gaat gegevens met de locaties van de kerkuilenkasten in de buurt van de (snel)wegen uitwisselen met Rijkswaterstaat. Hopelijk met een positief resultaat.

Tekst: R. Joziassie, P. Kole en A. Verduijn

Afscheid en welkom van vrijwilligers op Schouwen-Duiveland

Na 40 jaar actief te zijn geweest in de werkgroep nam Jos van Felius afscheid als coördinator. Bert Kleijn, een gepassioneerd vogelaar en onze goeroe op het gebied van kerkuilen, verliet de werkgroep wegens verhuizing naar een andere gemeente. Hartelijk dank voor jullie jarenlange inzet voor de kerkuilenwerkgroep Schouwen-Duiveland! Gelukkig vonden we na een oproep via de Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland (NVSD) een aantal nieuwe mensen bereid tot onze werkgroep toe te treden. Petra, Alfred, Gerrit, Hugo, Petra welkom en dank voor jullie snelle reactie en inzet!

Tekst: Gijs Varkevisser

Foto: André Eijkenaar

Kerkuil en steenmarter krijgen het aan de stok

In Hoogeloon hangt een kerkuilenkast in een veldschuur waar dit jaar drie van de vier jongen succesvol uitvlogen. Dat mag een klein wonder heten, gezien de aanwezigheid van een paar steenmarters in dezelfde schuur. Het kwam dan ook tot een confrontatie tussen marter en kerkuil.

Op beelden is te zien hoe een steenmarter over het spant naar de kast gaat en een kerkuil deze tevergeefs probeert te verjagen. Een maand later treffen we tijdens een kastcontrole gelukkig nog jongen aan in de kast.

Op 27 juli werden drie jongen geringd, die ook succesvol uitvlogen.

De camera's werden geplaatst in de eifase om te kijken of er sprake zou zijn van predatie. Nu de jongen zijn uitgevlogen kunnen we een marterkraag gaan bevestigen aan de kast. Hopelijk blijven de uilen hier om ook volgend jaar weer te broeden.

Tekst en foto's: Mark Sloendregt (met dank aan Rien Kelders, UWG Hogeloon)

1. De steenmarter zit op de kerkuilenkast.
2. De kerkuil laat zich niet verjagen.
3. Een greep uit de vele vrijwilligers in Brabant.

Veilig werken

In 2023 werd aandacht besteed aan veilig werken op hoogte. Veel kerkuilenkasten hangen nou eenmaal (nog) op behoorlijke hoogte en het liefst gaat elke beschermer veilig de ladder op en af. Aan de slag dus, met touwen, ladders en harnassen. Elk jaar wordt deze cursus georganiseerd voor beginners maar ook als opfriscursus voor uilenbeschermers die hun kennis over veilig werken graag op peil houden.

Brabantse Uilenmonitor

De Brabantse Uilenmonitor is een database voor uilenbeschermers met hun eigen invoerportaal voor kastlocaties en gegevens, broedgevallen, controles en resultaten. Er kan zelfs om vervangende of aanvullende uilenkasten worden verzocht, die verzorgd worden door Brabants Landschap. Doordat vrijwilligers op een gestandaardiseerde manier allerlei gegevens invullen, geeft dat een duidelijk beeld van alle nestkasten en de behaalde resultaten.

Dankzij de inzet van meer dan 600 Brabantse vrijwilligers mogen we trots zijn op het kaartbeeld. En petje af voor de tijd die zij steken in het meedenken en helpen aan erfvergroening, ringwerk, het verzorgen van educatie op scholen, het geven van excursies en lezingen en het vervangen van kasten. En meedenken met projectontwikkelaars en gemeenten en alle communicatie rondom het uilenbeschermingswerk. Daarmee houden we de bescherming van kerkuilen relevant, zichtbaar en kunnen we dit ook voor de toekomst veilig stellen.

Tekst en foto: Fien Oost

Veelzijdige duizendpoot met groot hart voor onze natuur

Drie generaties verbonden met jonge kerkuilen.

Foto: Ralf Bovée

Een gedeelde passie van natuurliefhebbers was in 1995 de basis voor de oprichting van de lokale vogelwerkgroep 't Hökske. Na projecten rond weidevogels en bosuilen werd al snel doorgeschakeld naar de kerkuilen. Er zaten in die tijd jaarlijks nog minder dan tien broedparen van kerkuilen in heel Noord-Limburg. Al snel gingen we op pad met het verhaal 'red de kerkuil', met als doel om particulieren en boeren enthousiast te krijgen voor het behoud van deze prachtige uilensoort.

Tijdens onze missie kregen we bij het ophangen van de nestkasten hulp van vakmensen. Zo moesten we ooit een kast plaatsen in een koeienstal in America, en dat achter een invlieggat op een hoogte van 7 tot 8 meter (tegenwoordig is 4 tot 5 meter voldoende en veiliger). We schakelden de hulp in van niemand minder dan Jos Billekens, een veelzijdige duizendpoot met een groot improvisatievermogen en bovenal passie voor de natuur. Dat was een gouden greep. Met als uitkomst om een kerkuilenkastmodel te ontwerpen dat geschikt was om direct achter

het invlieggat te plaatsen in gebouwen.

Eerste nieuwe model

Het eerste nieuwe model kerkuilen-nestkast van Jos Billekens werd in 1995 opgehangen in de betreffende koeienstal in America. In dat najaar zat de nestkast al helemaal vol met braakballen van een kerkuil. Een jaar later zat er zelfs een broedsel van een kerkuil in met jongen. Nooit meer last gehad van takken. Alleen moest de kast af en toe worden geleegd vanwege de braakballenbodem.

Innovatieve oplossingen

In het voorjaar van 2023 werden we letterlijk en figuurlijk verrast door een steenmarter, die bij het openen van een nestkast heel laat uit de kast sprong. Onze vondst: een half opgevreten duif en eierresten. Jos Billekens is echter voor geen gat te vangen en bedacht natuurlijk weer een innovatieve oplossing. Een plastic bloempot met in de binnenkant een houten loopplank, werd aan de voorkant van het invlieggat van de kerkuilennestkast geplaatst.

Een relatief simpele en goedkope ingreep om steenmarters te weren. Het is nog wel afwachten of de steenmarter op deze manier niet meer in de nestkast komt en de kerkuil het nog altijd aangenaam vindt. Zo zat er tijdens het broedseizoen van de zomer 2023 geen kerkuil in de betreffende nestkast, maar wel een holenduif. De tijd zal het leren.

Jos Billekens model succesvol

De afgelopen drie decennia zijn in Noord-Limburg tientallen exemplaren van het Jos Billekens model kerkuilennestkast gemaakt en opgehangen. Zo werd vorig jaar een bestaande nestkast (zelf gemaakt door de eigenaar) vanwege overlast door kauwen aangepast naar het nieuwe model van Jos Billekens. Geloof het of niet, maar in 2023 zat er meteen een paartje in en bracht hierin jonge kerkuilen groot.

Jos Billekens. Foto: Per Billekens

Nu Jos een respectabele leeftijd van 82 jaar heeft bereikt, heeft zijn zoon Per zich bij onze vogelgroep en kerkuilenproject gevoegd. Met deze versterking hebben we goede hoop voor de toekomst.

Tekst: Ralf Bovée

Van de bestuurstafel

Tekst: Ruud Leblanc

Bestuurszaken

Binnen het bestuur waren er de nodige veranderingen. Albert Fopma moest zowel om privé als zakelijke redenen zijn functie neerleggen. We zijn blij dat Geco Visscher (provinciaal coördinator Limburg) het secretariaat op zich neemt. Jasja Dekker, voor velen ook een bekende, is eveneens tot het bestuur toegetreden. We hebben met dit complete bestuur een mooie taakverdeling gemaakt en er zijn concrete plannen voor de toekomst opgesteld. In de regio's Betuwe Oost en Zeeland lukt het maar niet om een provinciaal coördinator te vinden. Mocht iemand zich geroepen voelen of meer informatie hieromtrent willen hebben, neem dan alsjeblieft contact op.

Ondersteuning

Ook in 2023 zijn we weer financieel ondersteund door Vogelbescherming Nederland, die garant stond voor een bijdrage aan ons jaarplan en voor het redigeren van deze nieuwsbrief. Verder ontving de Stichting veel donaties waardoor weer blijkt dat de donateurs een zeer belangrijk onderdeel blijven uitmaken voor de financiering van onze uitgaven. Ook zijn we dit jaar weer financieel ondersteund door het Dinamo fonds waardoor we ringbenodigdheden hebben kunnen kopen voor de provincies die de vorige ronde hadden gemist. Alle ondersteuners wederom hartelijk dank!

Periodieke gift

Dit is een jaarlijkse gift gedurende minimaal 5 jaar. Een periodieke gift is volledig aftrekbaar, dus vanaf de eerste euro. Als u een periodieke gift wilt doen moet u dit schriftelijk vastleggen met de SKWN. Op de website van de belastingdienst en op onze site kerkuil.com kunt u dit formulier downloaden, uitprinten en ingevuld opsturen naar SKWN zodat wij dit ingevuld en ondertekend aan u kunnen retourneren. Om in aanmerking te komen voor dit belastingvoordeel moet u dan wel de gehele periode blijven doneren.

Certificering voor Ringers van kerkuilen 2023

Afgelopen jaar zijn er drie certificeringsbijeenkomsten voor kerkuilringers georganiseerd in samenspraak met het Vogeltrekstation. In deze certificering staat altijd de algemene kennis, het meten en wegen en de hantering van de kerkuil centraal. Het is een mooie interactie en uitwisseling van kennis en ervaring rondom de bescherming van de kerkuil. Vanuit de SKWN hebben Bertus van den Burg, Mark Hessels en Mary Mombarg de certificeringen verzorgd. Vanuit de ringersvereniging was dit Johannes Ruud Fokkens en namens het vogeltrekstation Natasja van Nijen en Henk van der Jeugd. Wij kijken terug op drie goede bijeenkomsten. Dit jaar zal er ook weer een certificeringsbijeenkomst georganiseerd worden.

De landelijke Uilendag 2024 gaat door

Na vier jaar van afwezigheid, door een aantal erg vervelende redenen, hebben SKWN, Stone en OWN samen besloten dat de Landelijke Uilendag toch echt te mooi is om zomaar voorbij te laten gaan. In een land waar zoveel mensen zich bezighouden met controleren, ringen, onderzoeken maar ook gewoon genieten van al die soorten uilen mag een Landelijke Uilendag gewoon niet ontbreken. We hebben zoveel kennis en mooie ervaringen met elkaar te delen, zeker nu we een paar jaar uit de lucht geweest zijn.

Op zaterdag 28 september zijn jullie allemaal welkom in de vertrouwde schouwburg Ogterop in Meppel. De toegang is nog steeds gratis. Kijk voor de meest actuele informatie op onze website: <https://www.kerkuil.com>

Tijdschrift Uilen

Elk jaar wordt door de Steenuilenwerkgroep NL (STONE), de Oehoewerkgroep NL (OWN) en de Kerkuilenwerkgroep NL (SKWN) het tijdschrift Uilen uitgegeven. Dit bevat informatieve artikelen over onderzoek en bescherming van alle in Nederland voorkomende uilen. Voor € 16,- per jaar (NL) of € 20,- per jaar (buitenland), inclusief verzendkosten, heeft u al een abonnement op Uilen.* Wilt u dat? Stuur dan een email naar uilen@steenuil.nl o.v.v. abonnement Uilen met uw naam- en adresgegevens. Losse nummers van Uilen zijn verkrijgbaar bij STONE, o.v.v. het te ontvangen nummer, zo lang de voorraad strekt. Deze bestelt u door een email te sturen met uw naam en adresgegevens naar stone@steenuil.nl. Voor meer info zie www.steenuil.nl. * Begunstigers van Stone of OWN ontvangen Uilen gratis.

Aan iedereen, die het kerkuilenbeschermingswerk een warm hart toedraagt

Ondersteun ons werk door een éénmalige gift op rekening nummer NL23 RABO 0344 2321 74 t.n.v. Kerkuilenwerkgroep Nederland te Hoorn onder vermelding van uw naam en adres (dan sturen wij u een Nieuwsbrief Kerkuilen).

Of word donateur via onze website www.kerkuil.com. We zijn blij met elk bedrag! Alvast bedankt.

ANBI-RISN: 816866570

Kerkuil onder de douche

De meesten van jullie kennen vast wel van die prachtige beelden van steenuilen die tijdens een regenbui uitgebreid zitten te badderen in de plenzende regen. En als je die nog niet kent, is het zeker de moeite waard om er eens een filmpje van te bekijken. Voor andere badderende vogels hoef je waarschijnlijk je huis niet eens uit. In ieder bakje water in de tuin zit wel een mees, mus of merel te spetteren. Maar als je 'douchende' of badderende kerkuilen wilt zien, dan moet je heel lang zoeken en beland je waarschijnlijk net als ik in een serie hele treurige filmpjes van uilen in gevangenschap, die door hun 'baasjes' in bad worden gedaan. Maar zouden ze dit dan in het wild helemaal niet doen, terwijl hun neef de steenuil zich er zo graag aan over lijkt te geven?

Het belangrijkste doel is uiteraard om van die vervelende parasieten af te komen, die zich tussen de veren nestelen en die daar serieuze schade aan kunnen

Een luisvlieg is een van de vele parasieten die zich graag schuilhouden in het verenkleed.

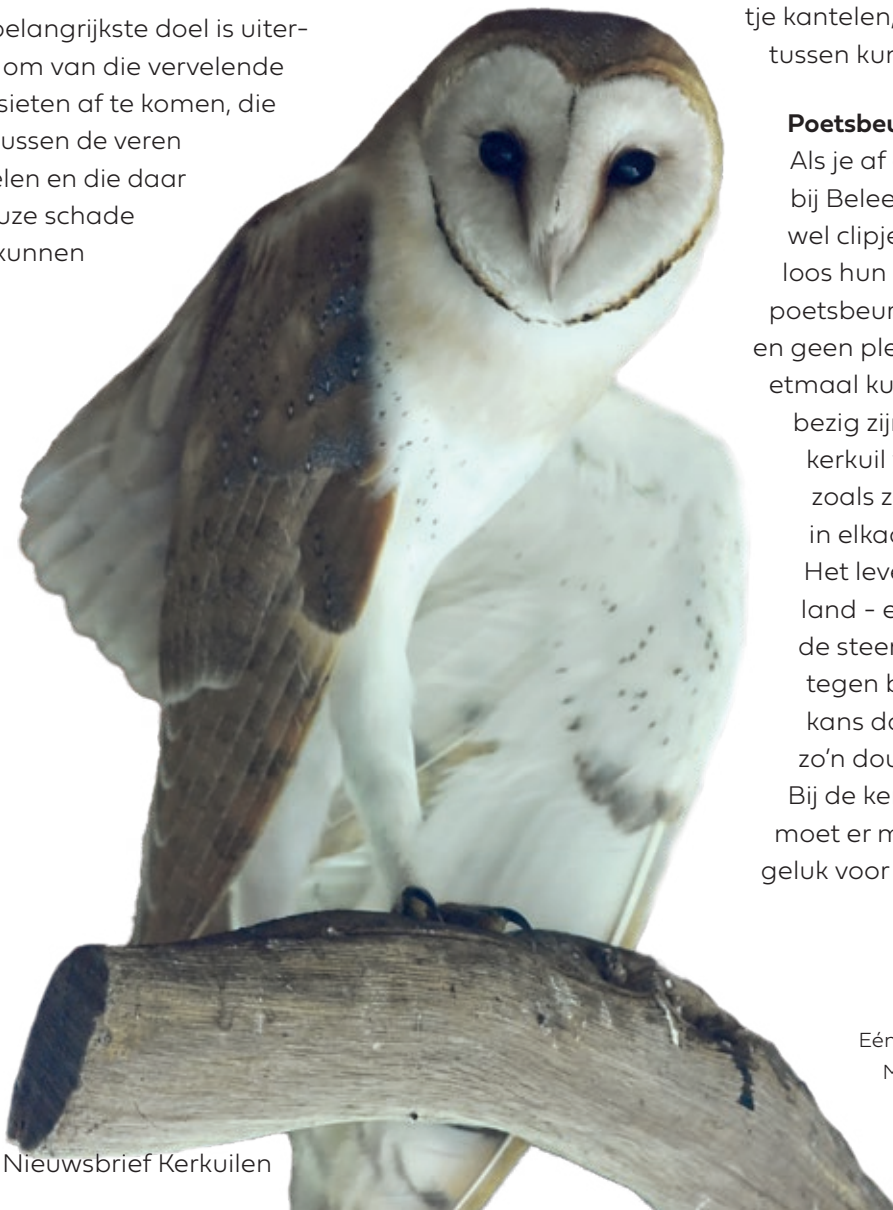
Foto: André Eijkenaar

richten, aan de veren of soms zelfs aan de gezondheid van de eigenaar van dat mooie verenkleed. De steenuil zie je dan ook in de plenzende regen zijn vleugels en veren zo wijd mogelijk spreiden en af en toe een beetje kantelen, zodat de regendruppels echt overal tussen kunnen spetteren.

Poetsbeurt van een half uur

Als je af en toe wat filmpjes van de kerkuilen bij Beleef de Lente bekijkt dan ben je vast ook wel clipjes tegengekomen waarop ze eindeloos hun verenkleed aan het poetsen zijn. Zo'n poetsbeurt kan wel ruim een half uur duren en geen plekje wordt overgeslagen. In een heel etmaal kunnen ze zo zelfs wel meerdere uren bezig zijn. Is dat dan de manier waarop de kerkuil van zijn parasieten afkomt of zit het - zoals zo vaak - toch weer iets genuanceerder in elkaar?

Het leven van een kerkuil is - zeker in Nederland - een stuk meer verborgen dan dat van de steenuil. Een steenuil kom je nogal eens tegen bij daglicht of in de schemering, dus de kans dat je die dan betrapt bij bijvoorbeeld zo'n douchebeurt is ook een heel stuk groter. Bij de kerkuil zie je zelden dingen toevallig; je moet er meestal veel geduld en ook het nodige geluk voor hebben.

Eén van de kerkuilenjongen op het erf van Mark Hessels, maar dan in de droge uitvoering. Foto: Mark Hessels

Twee douchende kerkuilenjongen

Laat op de avond van 5 juli 2023 zat ik met een warmtebeeldcamera zes kerkuilenjongen te bekijken die hun vliegkunsten aan het trainen waren op ons erf toen er plotseling een zomerse plensbui losbarstte. Ik dacht 'jammer, einde show' en wilde mijn spullen al gaan opruimen, maar keek nog heel even of de jongen inderdaad de droogte aan het opzoeken waren. Vier van de zes hadden dat inmiddels inderdaad gedaan. Maar twee jongen bleven op het dak van de hooiberg zitten en spreidden hun vleugels en veren, precies zoals de steenuil dat doet.

En ze bleven minstens vijf minuten in de stromende regen zitten.

Dus toch! Alleen verborgen in het donker en daardoor zelden of nooit door iemand gezien. En hoewel de resolutie van zo'n warmtebeeldcamera niet echt hele mooie beelden oplevert, was het hele schouwspel net zo geweldig om te zien als al die mooie steenuilen-filmpjes.

Prachtig filmpje

Voor dit artikel ging ik op zoek of dit nu echt niet eerder was vastgelegd. En na flink doorzoeken vond ik uiteindelijk een prachtig filmpje van een Britse kerkuil die uitgebreid onder de douche gaat voor een wildcamera.

Screenshot van douchende steenuilen.
Foto: Vogelbescherming Nederland

Oké, het is dan wel een opname van een buitenlandse neef, maar ze doen het in Nederland dus ook. Dus blijf goed kijken als er 's avonds weer eens een buitje overtrekt en bekijk zeker ook de onderstaande clip even op YouTube.

https://www.youtube.com/watch?v=xqL_u9EyP08
of zoek even op Barn Owl Enjoys Rain Shower van Robert E Fuller of scan de QR-code hiernaast. >

Gefeliciteerd! 20 jaar Kerkuilenwerkgroep Nederland en Vogelbescherming Nederland

Om te beginnen wil Vogelbescherming Nederland de Kerkuilenwerkgroep Nederland natuurlijk van harte feliciteren met het 20-jarig jubileum. Een respectabele leeftijd voor een respectabele werkgroep! Maar de geschiedenis van Vogelbescherming Nederland (opgericht in 1899, met dit jaar dus ook een jubileum) en de kerkuil - en de werkgroep - gaat zelfs nog verder terug. Want nadat in 1970 de noodklok werd geluid voor het voortbestaan van deze soort, ontstonden in de loop van de jaren '80 van de vorige eeuw - op initiatief van Vogelbescherming en verschillende vrijwilligers - allerlei beschermingsmaatregelen en voorlichtingsactiviteiten, en werd een kerkuilwerkgroep opgericht die vanuit Vogelbescherming in Zeist werd gecoördineerd. Mede daardoor verging het de soort steeds iets beter - al gooiden strenge winters af en toe roet in het eten. Dit culmineerde in een zogenaamd soortbeschermingsplan voor de kerkuil in 1996, waar door Vogelbescherming en genoemde werkgroep samen uitvoering aan werd gegeven. Dit leidde uiteindelijk weer tot de verzelfstandiging van de werkgroep en zo ontstond in 2004 de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland. Nu dus twintig jaar geleden.

Zonder enige twijfel durven we te stellen dat de Nederlandse populatie kerkuilen er zonder de Kerkuilenwerkgroep veel minder voor zou staan dan nu het geval is. Want stond de kerkuil in 2004 namelijk nog als 'bedreigd' te boek in de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels, in de volgende editie (de Rode Lijst van 2018) kon het goede nieuws worden gebracht dat de vogels deze status achter zich konden laten. De soort bloeit dan ook als bijna nooit tevoren, en dat mag de werkgroep dus op haar conto schrijven. Bijna geen boerenschuur in ons land moet het zonder kerkuilenkast stellen, iets dat de uilen hogelijk waarderen. Boeren, burgers en

buitenlui worden door vrijwilligers van de Kerkuilenwerkgroep bezocht en dit zorgt voor meer draagvlak voor de vogels van het kleinschalig cultuurlandschap. Betere ambassadeurs had de kerkuil zich niet kunnen wensen. En mede dankzij de inspanningen van de werkgroep is er bijna geen vogelsoort in Nederland waarvan we zo precies weten waar ze precies voorkomen, in welke aantallen en hoe het de vogels (inclusief eieren en jongen) door de jaren heen vergaat. Dit alles is zeker ook een felicitatie waard! De Kerkuilenwerkgroep Nederland is een vrijwilligersorganisatie en wel een heel actieve. Ruim 1.200 vrijwilligers, verspreid over het hele land, houden het wel en wee van 'hun' kerkuilen in de gaten en doen aan beschermingswerk. Regionaal wordt dit netwerk aangestuurd door 17 vrijwillige regio-coördinatoren. De landelijke coördinatie is in handen van het bestuur (eveneens vrijwilligers), waardoor eigenlijk een bijna-professionele organisatie is ontstaan. Een gelukwens aan al deze betrokken en bevlogen mensen, waarvan sommige zelfs als langer dan twintig jaar actief zijn, is hier dus ook zeker op zijn plaats. Sterker nog: door jullie tomeloze en geheel onzelfzuchtige inzet ziet de toekomst er voor de Nederlandse kerkuilen een stuk rooskleuiger uit dan pakweg twintig jaar geleden (laat staan vijftig jaar geleden). Namens Vogelbescherming - en als we zo vrij mogen zijn om namens de kerkuilen te mogen spreken - hartelijk dank daarvoor!

Het spreekt dan ook voor zich dat wij zo goed mogelijk blijven proberen om de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland te ondersteunen in haar activiteiten.

Daarom wensen we jullie om te beginnen nog eens (minimaal) twintig jaren toe. Op onze samenwerking, en op de kerkuil natuurlijk!

Gert Ottens, Vogelbescherming Nederland

